

Bijdrage van drs. P.J. van Mierlo RA, voorzitter PwC Accountants N.V. aan Rondetafelgesprek Accountancy op maandag 10 juni 2013.

1. Graag wil ik de PvdA hartelijk bedanken voor de uitnodiging om vanmiddag een bijdrage te leveren aan deze rondetafeldiscussie over accountancy. Het moment voor deze bijeenkomst is heel goed gekozen. De inwerkingtreding van de Wet op het accountantsberoep vormde de afronding van de discussie die de afgelopen jaren in uw Kamer en zeker ook daarbuiten is gevoerd. Een discussie die volgde op het rapport van de enquêtecommissie Financieel Stelsel. Daarin werd terecht ook de rol van de accountant aan de orde gesteld.
2. In de discussie die volgende ging het vooral over de vraag hoe de onafhankelijkheid van de accountant te waarborgen. Inmiddels hebben we sinds 1 januari jl. in Nederland hiervoor een wet.
3. De onafhankelijkheid heeft centraal gestaan in dat debat. Wat tot nu toe minder centraal heeft gestaan is de verwachtingskloof..... ‘wat de samenleving van accountants verwacht’ en ‘wat van accountants verwacht mag worden’. Voor het beantwoorden van die vraag is het nu het goede moment. Dank voor deze rondetafel dus, die wat mij betreft het startpunt vormt van een brede discussie.
4. Ik wil het vandaag hebben over de waarde van mijn handtekening, nu en in de toekomst.

Vandaag betekent een handtekening onder de jaarrekening dat de jaarrekening voldoet aan de accounting regels en dat het verslag van de directie niet in tegenspraak is met de jaarrekening.

In dat verslag schrijft de onderneming over diverse onderwerpen. Maar de onderneming is niet verplicht om echt uit te leggen hoe ze geld verdient. Laat staan waarom ze in de toekomst geld zal verdienen.

Wij met elkaar vinden dus momenteel dat een onderneming wel moet uitleggen hoeveel geld ze verdient maar niet hoe.

Naar mijn stellige overtuiging is dit een van de belangrijkste oorzaken van de verwachtingskloof.

Hoe snel mensen ouder kunnen worden en van welke factoren dat afhankelijk is, is echt heel belangrijk om de jaarrekening van een pensioenfonds te begrijpen. Hoe snel iedereen boeken koopt via het internet is enorm belangrijk om te begrijpen wat de risico's zijn voor een boekhandelketen. De impact van een onderneming op het milieu is vandaag de dag enorm belangrijk om de continuïteit van de strategie van een onderneming te kunnen beoordelen.

5. De toegevoegde waarde van de accountant als vertrouwensman van het maatschappelijke verkeer hangt sterk samen met drie elementen, namelijk:
  - 1) De robuustheid van zijn controle en zijn rechte rug.
  - 2) De strekking van de informatie waarover bedrijven verslag leggen en welk oordeel een accountant daarbij moet geven.
  - 3) Op welke wijze de accountant communiceert met de maatschappij.
6. Vanzelfsprekend ligt de verantwoordelijkheid voor de robuustheid van de controle bij de accountant zelf. Ik zal hier in het eerste deel van mijn verhaal op ingaan. Bij het tweede en derde aspect wordt de rol van de accountant sterk bepaald door wet- en regelgeving. Ik ga daarom straks ook in op de vraag hoe we de verantwoordingsinformatie van bedrijven kunnen verbeteren en welke aanpassingen in de wet daarvoor nodig zijn.
7. Hoe verschillend we ook in de discussie staan, naar mijn mening vinden we elkaar in de stelling dat het voor een goed functionerende economie van belang is dat investeerders, toezichthouders en de maatschappij niet alleen begrijpen wat een bedrijf verdient, maar ook hoe een bedrijf zijn geld verdient en hoe houdbaar het onderliggende verdienmodel is.
8. Accountants hebben zoals gezegd allereerst zelf een verantwoordelijkheid. Het belangrijkste is dat de accountant begrijpt wat de strategie, het waardecreatieproces en het risicoprofiel is van de gecontroleerde onderneming of instelling. Verder moet de accountant in heldere taal spreken over complexe onderwerpen en beseffen dat een kritische houding meer is dan alleen voldoen aan regels. We willen ons meer gaan richten op het maken van impact bij de gecontroleerde organisatie zelf en bij de maatschappij. Ten slotte gaan accountants duidelijker worden naar wet- en regelgevers over wat er nog geregeld moet worden om te helpen borgen dat de handtekening van de accountant ook staat waarvoor de maatschappij wil dat die staat. Want er gaapt nu nog een kloof tussen wat de accountant kan en tussen wat men van de accountant verwacht.
9. Er zijn stappen gezet. Kijkend naar mijn eigen organisatie, constateer ik - mét de AFM - dat wij bij woningcorporaties en zorginstellingen al vroeg hebben gehandeld. Er zijn risicoanalyses op sectorniveau ontwikkeld met zwaartepunten voor onze controles. Ook de gesprekken die we voeren met ondernemingen en instellingen zijn anders geworden. En innovaties zoals data-analyse helpen ons bij het doorgronden van complexe informatiestromen bij controlecliënten.
10. Ik krijg de indruk dat de beroepsbrede inspanningen gewaardeerd worden. Zo tekende het Financieele Dagblad onlangs uit de mond van onze toezichthouder op dat zij de indruk hebben dat accountants meer dan voorheen, hun controlerende taak serieus oppakken.
11. Geachte Kamerleden. De maatschappij verwacht meer dan ooit dat een oordeel bij de jaarrekening en het directieverslag ook een oordeel over de toekomst in zich draagt. Internationale en Europese ontwikkelingen rondom de strekking van de controleverklaring wijzen ook in deze richting.

12. Dit brengt mij naar het tweede deel van mijn verhaal. De maatschappij wil dat ondernemingen in hun jaarverslag tekst en uitleggen geven over hoe zij hun geld willen blijven verdienen. Op welke wijze maakt de onderneming gebruik van natuurlijke bronnen? Hoe speelt de onderneming in op risico's? Dit zijn zaken die de houdbaarheid van het verdienmodel van de onderneming bepalen.
13. Die maatschappelijke behoefte moet zijn beslag krijgen in de verslaggevingsregels voor ondernemingen. Die regels concentreren zich nu op financiële informatie. De accountant toetst dus alleen op die regels.

Er is geen regel die zegt dat je ook iets moet zeggen over hoe je borgt dat je verdienmodel houdbaar blijft. Dus kun je er als accountant niet op toetsen en als commissaris, belegger, toezichthouder of andere belanghebbende geen kennis van nemen.

14. Je ziet dat veel ondernemingen zichzelf al de plicht opleggen om over meer zaken dan alleen financiële gegevens te rapporteren. Dan gaat het over bijvoorbeeld CO2 of mensenrechten. En sommige ondernemingen laten deze informatie ook controleren door de accountant.

Maar we zien grote verschillen tussen pioniers en achterblijvers. En we zien ook dat iedereen op een andere manier rapporteert. Hierdoor laat deze informatie zich moeilijk vergelijken.

15. Zolang een onderneming krachtens de wet nog kan volstaan met louter financiële rapportages gaapt er een kloof tussen de werkelijke en de door de maatschappij gepercipieerde reikwijdte van de accountantscontrole. Om de kloof te dichten zal naar mijn overtuiging integrated reporting een grote rol gaan spelen. Integrated reporting betekent nu nog verschillende dingen voor verschillende mensen. Laat mij daar duidelijk over zijn: Voor mij is integrated reporting het laten rapporteren van ondernemingen in een gemeenschappelijke taal over:
  - de strategie van een onderneming
  - het echt waardecreatie-proces binnen een onderneming met de daarbij behorende analyses
  - risico paragraaf die gaat over de werkelijke strategische risico's en operationele risico's
  - Maatschappelijk verantwoord ondernemen van het beleid
  - volledige aansluiting van alle winstbegrippen met de jaarrekening

Een aantal zaken die ik hierbij wil opmerken:

- 1) De communicatie met de markt zal verbeteren
- 2) De interne beheersing zal verbeteren.
- 3) Het rapportage materiaal zal veelal numeriek zijn maar niet financieel.

16. De signalerende rol die de accountant kan spelen en de positie die hij heeft richting bestuur en raad van commissarissen wordt mede bepaald door wetgeving over de verslaglegging door ondernemingen. Hoe sterk sta je als accountant of commissaris in de boardroom als een CFO zegt: “Ik voldoe aan alle verslaggevingsregels, dus ik zie het probleem niet?” Juist als het spannend wordt, is het wettelijk kader relevant.
17. In de uitnodiging voor deze rondetafel is mij expliciet gevraagd welke aanpassingen in wetgeving nog nodig zijn. Allereerst is er meer richting nodig over wat er aan niet-financiële informatie in het jaarverslag moet staan.
18. Het beknopte adviesrapport van de NBA ‘verbreding poortwachtersfunctie’ bevat cruciale en lezenswaardige aanbevelingen voor modernisering van de verslaglegging en gaat in op het directieverslag en rollen van de raad van commissarissen en van de accountant.
19. Zo bevelen de opstellers aan om de kwaliteit van de bedrijfseconomische analyse in het directieverslag te verhogen. Dat kan door meer aandacht te besteden aan de marktpositie, het verdienmodel en de risicoparagraaf. Een andere aanbeveling is om in boek twee van het burgerlijk wetboek de verantwoordelijkheid van de raad voor commissarissen voor het verslag te verduidelijken. Een exemplaar van het rapport vindt u in de hand-out.
20. De huidige wetgeving op het gebied van het jaarverslag is sterk verouderd en aan modernisering toe. Artikel 391 van boek twee van het Burgerlijk Wetboek stelt financiële indicatoren nog steeds boven alle andere indicatoren, terwijl de waarde van een onderneming door veel meer wordt bepaald.
21. Nu stelt de Wet nog dat ondernemingen alleen informatie hoeven te geven over niet-financiële zaken indien dat noodzakelijk is voor een goed begrip van de positie van die onderneming. Maar is één van de lessen van de crisis juist niet dat informatie over niet-financiële gegevens vrijwel altijd noodzakelijk is voor een goed begrip van een onderneming?
22. Mijn pleidooi is dan ook om artikel 391 opnieuw te formuleren en in lijn te brengen met de maatschappelijke behoefte.
23. Ik pleit in dit verband ook voor een explicietere rol van de raad van commissarissen. Die moet toezien op een meer geïntegreerde verslaglegging volgens het principe van integrated reporting. Nu zien we vaak dat verslaggeving niet iets is waar de commissaris een vuist voor op tafel slaat.
24. De in mijn ogen conservatieve reacties op dit pleidooi laten zich raden. Niemand zou zitten te wachten op extra verslagleggingsregels. De vraag is waarom steeds meer stakeholders zoals institutionele beleggers hier dan wel voor pleiten? Bovendien werkt een deel van de bedrijven al deels volgens het verslaggevingsmodel dat ik hier bepleit.

25. Naast meer relevantie van verantwoordingsinformatie zal ook het accountantsoordeel zelf aan overtuigingskracht en reikwijdte kunnen winnen. De accountant zou moeten toetsen of een bedrijf voldoende duidelijk maakt wat haar verdienmodel is, of de beschreven strategie ook echt beleefd wordt binnen de onderneming. Is de management informatie in lijn met het beschreven verdienmodel en haar strategie? Herkent de accountant de beschreven risico's? Is het MVO beleid op een juiste wijze beschreven? Worden er binnen de onderneming voldoende niet financiële kpi's op een betrouwbare wijze in kaart gebracht om het e.e.a. ook echt te kunnen onderbouwen?

Uiteraard dienen commissarissen en aandeelhouders zich hier ook een beeld bij te vormen.

Als we dit met elkaar een goed idee vinden, moet artikel 391 van Titel 9 van Boek twee van het Burgerlijk Wetboek op de schop.

26. Ik ken de reacties op dit pleidooi. Zo zou de accountant eerst maar eens zijn klassieke taak – het controleren van financiële informatie - goed moeten oppakken. Daar ben ik het volledig mee eens en daarvoor doen we ook ons best. Maar als de maatschappij meer van ons verwacht dan enkel onze klassieke taak goed uitvoeren, dan mag dat niet genegeerd worden. Het één doen impliceert niet dat je het ander maar moet laten. Men zou zichzelf de vraag kunnen stellen of artikel 391 überhaupt onaangepast kan blijven bestaan met de huidige verwachtingen van de maatschappij en de politiek.
27. Een andere reactie is dat accountants alleen op zoek zijn naar meer omzet. Ik vind dit veel te gemakkelijk. De reden voor mijn pleidooi is dat we als accountants, als vertrouwensman of vrouw van het maatschappelijk verkeer de maatschappelijke verwachtingen willen waarmaken.
28. Ik ben op zoek naar een manier om beter te voldoen aan de maatschappelijke verwachtingen, om de verwachtingskloof te dichterbij of op zijn minst veel kleiner te maken. Dat de AFM constateert dat de grote accountantskantoren hun huidige taken beter uitvoeren is mooi, maar daarmee maken we de bredere verwachtingen van de maatschappij nog niet waar.
29. Laten we de verwachtingenkloof niet bagatelliseren en beseffen dat de accountant naast meer verantwoordelijkheid ook meer bevoegdheid nodig heeft om, als dat nodig is, transparantie te kunnen afdwingen over meer dan financiële gegevens alleen. We hebben daar als wettelijk gereguleerd beroep de steun van de politiek wel bij nodig.
30. Met mijn verhaal heb ik willen benadrukken dat de kloof tussen 'wat de samenleving van accountants verwacht' en 'wat van accountants verwacht mag worden' nog niet gedicht is. Ik heb proberen duidelijk te maken dat als onze handtekening onder een jaarrekening staat, er geen twijfel mag bestaan over de waarde en objectiviteit van dat document. Maar ik constateer ook dat de maatschappij verwacht dat een oordeel bij de jaarrekening en het directieverslag ook een zwaarder oordeel over de toekomst in zich draagt.

31. Daarvoor is nodig dat het directieverslag meer aandacht besteedt aan de strategie, het verdienmodel en de risicoparagraaf van de onderneming. De accountant dient deze informatie vervolgens te toetsen.